

Karl Kautsky: Den franska revolutionens *sansculotter*¹

(1889, återutgiven december 1905)

[Ur *Witnesses to Permanent Revolution*, Chicago: Haymarket Books 2011, s 538-542. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Under massan av arbetare och småborgare levde ett stort och växande trasproletariat som strömmade in till städerna, i synnerhet till Paris, för att hitta ärliga eller oärliga sysselsättningar. Tiggarna utgjorde 5% av befolkningen: 1777 fanns det uppskattningsvis 1,2 miljoner. I Paris utgjorde de en sjättedel av befolkningen, eller 120.000.

En stor andel av detta trasproletariat var ännu inte helt förstört och kunde fortfarande genomgå ett moraliskt uppsving så fort det uppstod en gnista av hopp. De anslöt sig entusiastiskt till den revolutionära rörelsen som lovade att göra slut på deras lidande. Oavsett hur varierande denna samling var, så var den i viss mån enad: den var verkligen en revolutionär massa. Deras gemensamma band var ett intensivt hat mot inte bara de privilegierade, gillesmästarna, prästerna, adelsmännen, utan också mot bourgeoisien som delvis sög ut dem som skatteindrivare, spannmålspekulanter, ockrare, företagare, etc och delvis var konkurrenter till dem och i alla fall ständigt förorättade dem. Men trots detta hat och den intensitet med vilket det ibland uttrycktes, så var dessa element inte socialister. Före revolutionen fanns det inte något proletariat som var klassmedvetet om sina egna speciella intressen. Det levde fortfarande helt och hållet inom småbourgeoisins tankevärld, vars mål och krav inte gick utöver varuproduktionens gränser.

Det vore helt fel att likställa dessa element med storindustrins lönearbetare och anta att de hade samma politiska inriktning. Det vore inte bara en helt felaktig uppfattning om ”sansculotterna”,² som de kallades, utan också om revolutionen, vars karaktär de hade ett så stort inflytande på.

Bourgeoisien utgjorde inte i någon mening en enhetlig revolutionär massa. Vissa delar var på grund av tillfälliga fördelar helt och fullt intresserade av att bevara de privilegierade stånden, andra tittade på revolutionen med misstro och reservation, medan andra som sympatiserade med den saknade mod och kraft. Ensam kunde inte bourgeoisiens revolutionära del ha motstått slagen från sina motståndare, framförallt hovet, som å sin sida ovillkorligt kunde räkna med en del av armén (de franska regementen som hade värvats från den reaktionära landsbygden och regementena från Schweiz och Tyskland), och som dessutom hade allierade utomlands och framkallade ett inbördeskrig på hemmaplan. För att kunna stå mot kontrarevolutionen krävdes andra personer än bourgeoisien, personer som inte hade något att förlora på en samhällelig storm, som inte behövde ta hänsyn till rika skyddslingar, och som kunde bidra till kampen med sina armars styrka. Framförallt krävdes det stora massor. Bourgeoisien hittade detta stöd – förutan vilket den skulle ha besegrats – bland bönderna, småbourgeoisien och proletärerna.

Revolutionen hade sitt centrum i kvarteren i Paris, alldeles intill regeringens säte, där de privilegierade ståndens egen politik hade samlat landets mest energiska och beslutsamma delar, folket som inte hade något att förlora och allt att vinna.

Det var de som skyddade Nationalförsamlingen mot angreppen från hovet. Det var de som kväste hovets kontrarevolutionära försök och gav signalen till böndernas allmänna uppror genom att den 14 juli 1789 storma Bastiljen – vars kanoner hade hotat de revolutionära kvarteren i Saint-Antoine. Det var också de som, genom att (5-6 oktober 1789) fånga kungen och eskortera honom till Paris, hindrade hovets andra försök att krossa revolutionen med hjälp av lojala delar av armén.

1 Karl Kautsky, ”Die Sansculotten der französischen Revolution”, i *Festschrift 1649-1789-1905*, Berlin: Buchhandlung Vorwärts, 1905, s 11-12.

2 ”Sansculotter” [franska ”sans-culottes”] betyder ”utan knäbyxor”. På den tiden var knäbyxor en del av de härskande ståndens kläder. De folkliga skikt från vilka *sansculotterna* hämtades bar istället byxor [*pantalons*] som vi gör idag.

Men efter att ha varit bourgeoisie's allierade blev *sansculotterna* snart dess herrar. Deras auktoritet, styrka, mognad och självförtroende växte med varje slag som riktades mot revolutionen, och som bara deras lägliga och kraftfulla ingripande kunde avvärja. Ju riskablare situationen blev för revolutionen, ju mer oundgängliga blev de revolutionära kvarteren och ju mer odelad blev deras makt. Revolutionen nådde sin höjdpunkt när en koalition mellan Europas monarkier marscherade mot Frankrike på samma gång som kontrarevolutionära uppror bröt ut samtidigt i flera provinser och arméns ledare ibland konspirerade med fienden. Då räddades revolutionen varken av den lagstiftande församlingen eller Konventet, utan av *sansculotterna*. De tog kontroll över Jakobinklubben,³ en organisation som hade sitt centrum i Paris men hade förgreningar över hela Frankrike. De tog kontroll över Pariskommunen och behärskade fullständigt stadens enorma maktinstrument. Och med hjälp av Jakobinklubben och Kommunen (och när det inte hjälpte med hjälp av uppror) dominerade de Konventet, regeringen och hela landet. Under det desperata läget mitt under ett krig och omringade av faror, och hotade av att förintas, tog de till ett skoningslöst militärt undantagstillstånd, använde extrema åtgärder för att undvika faran och dränkte inte bara varje motstånd och förräderi i blod, utan också alla möjligheter till motstånd och förräderi. Men terrorn var mer än ett vapen för att skrämja och göra den osynliga inre fienden nervös. Den fungerade också som ett sätt att ge revolutionens försvarare tillförsikt att fortsätta sin kamp mot de yttre fienderna.

Kriget gjorde det möjligt för *sansculotterna* att gripa makten. Men de ville föra krig för att skapa en stat och ett samhälle utifrån sina egna önskemål. Den feodala utsugningen hade besegrats, men inte den kapitalistiska utsugningen, som hade utvecklats redan under de privilegierades regim. Och det var just avlägsnandet av de feodala hindren som hade röjt vägen för en snabb utveckling av det kapitalistiska produktionssättet, den kapitalistiska utsugningen. Inom kort ansåg *sansculotterna* det vara lika viktigt att avlägsna eller åtminstone stävja de olika sorternas kapitalistiska utsugning, speciellt inom handel, spekulation och ocker, som att kämpa mot de som ville återinföra den feodala utsugningen. Men på den tiden var det omöjligt att avskaffa kapitalismens grundvalar, eftersom det ännu inte fanns betingelser för ett nytt, överlägset produktionssätt.

Som ett resultat av det befann sig *sansculotterna* i en hopplös situation. Omständigheterna hade givit dem makten men förnekade dem möjligheten att skapa hållbara institutioner som kunde tjäna deras egna intressen. Inte ens med hela Frankrikes maktinstrument till sitt förfogande kunde de – och bara på ett vankelmodigt sätt ens försöka – göra slut på det elände som den snabbt utvecklande kapitalismen skapade och kriget mångdubbelt förvärrade. De var tvungna att kämpa mot det genom att ingripa i det ekonomiska livet på ett våldsamt sätt: med hjälp av rekvisitioner, genom att bestämma maximipriser på livsförnödenheter, genom att skicka utsugare, spekulanter, börshajar, spannmålsockrare och bedrägliga regeringsentreprenörer till giljotinen, men utan att komma närmare sina mål. Den kapitalistiska utsugningen var som en hydra: ju fler huvuden de högg av desto fler växte ut igen. För att bekämpa den var *sansculotterna* tvungna att ta till ännu mer extrema åtgärder, tvungna att förkunna revolutionen som permanent [in Permanenz] och ännu mer intensifiera den terror som krigsförhållandena gjort alltmer nödvändig, ju mer deras kamp mot den kapitalistiska utsugningen ställde dem i motsats till produktionssättets behov och andra klassers intressen.

Men när de franska arméernas seger över de inre och yttre fienderna befäste republikens situation var terrorn inte längre nödvändig för att bevara revolutionen. Den blev alltmer oacceptabel som ett hinder för en ekonomisk blomstring. *Sansculotternas* fiender växte snabbt medan *sansculotterna* själva, som redan decimerats av ständiga interna stridigheter, lika snabbt förlorade sin styrka genom avhopp och demoralisering.

Deras fall inleddes med störtandet av Robespierre (den 9 termidor eller 27 juli 1794) och har kallats revolutionens skeppsbrott. Som om en historisk händelse, ett faktum som beror på omständigheter, kan "lida skeppsbrott"! Ett projekt som har planerats av individer, en kupp eller ett uppror, kan

3 "Klubb" var 1700-talets motsvarighet till dagens ord "parti".

misslyckas, men inte en utveckling vars kulmen blir en revolution. En revolution som misslyckas är inte en revolution. Ett skepp kan lida skeppsbrott under en storm, och partier kan lida skeppsbrott under en revolution, men revolutionen ska inte likställas med dessa partier, och de tvås mål ska inte blandas samman.

Jakobinerna och Paris' kvarter misslyckades på grund av att omständigheterna inte tillät en småborgerlig eller proletär revolution, och på grund av att deras politik inte gick att förena med en kapitalistisk revolution. Men deras arbete var inte förgäves. De räddade den borgerliga revolutionen och krossade den feodala regimen på ett sätt som aldrig tidigare skådats någon annanstans. De förberedde marken där det underbart snabbt, inom loppet av bara några år, under Direktoratet och under Napoleons era, växte fram ett nytt produktionssätt och ett nytt samhälle. Det är en enorm ironi att kapitalisternas värsta fiender ofrivilligt genomförde det dessa fiender själva inte klarade av att genomföra.

Men även om den revolutionära franska småbourgeoisins och proletariatets kamp, speciellt i Paris, slutade med nederlag så var den inte meningslös ens för dem. Den enorma kraft de släppte lös, den kolossala historiska roll de spelade, gav dem ett självförtroende och en politisk mognad som de aldrig förlorade och som lever vidare än idag.